

Mededelingenblad

Nederlandse

Werkgemeenschap

voor

Individual

Psychologie

37^e Jaargang nr.2 Maart 1989

Redactie: Mustangstraat 28

3151 GN Hoek van Holland

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

Secretariaat: Mw. A. Schoute - Augustijn
P.K. Leeuwenberghlaan 18
2267 ~~BN~~ Leidschendam.
tel. 070 - 900940

Postgiro 476400 t.n.v. Ned. Werkgemeenschap voor
Individual Psychologie.

Ereleden:

Mw. L.M.C. Richard - Stuurman, Den Haag.
Hr. J.H. Richard, Den Haag.

Redactie adres:

Mustangstraat 28
3151 GN Hoek van Holland.
tel. 01747 - 3562

Herinneringen,

die we ons bewust blijven,

hebben blijvende waarde

voor de richting van ons leven.

alfred adler

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

BESTUUR:

Gerard Kulker, voorzitter.
Mustangstraat 28, 3151 GN Hoek van Holland.
Tel. 01747 - 3562

Annemarie Schoute - Augustijn, secretaris
P.K. Leeuwenberghlaan 18, 2267 ~~BN~~ Leidschendam.
Tel. 070 - 900940

Theo Joosten, penningmeester.
Dotingastate 58, 8926 ~~EL~~^{MR} Leeuwarden.
Tel. 058 - 666462

Dien Strobosch - van Duyne, 2^e secretaris.
Raphaëlstraat 18, 1077 PT Amsterdam.
Tel. 020 - 794363

Prof.dr. Cyriel De Keyser, cursus.
Waversebaan 1, B 3031 Oud Heverlee, België.
Tel. 09 - 32 - 16 - 235199

Dr. Jeanette Noordenbos,
Goeverneurkade 32, 3274 KJ Voorburg.
Tel. 070 - 861674

Ton de Bruijn,
Frans Halsstraat 25, 3583 BL Utrecht.
Tel. 030 - 516557

van oude opvoedingsideeën en met deze ideeën van begeleiding van kinderen te gaan opvoeden, is aanwezig. Doch de bevrijding van al die oude opvoedingsideeën kan zich niet in één generatie voltrekken.

Ouders, die niet in dezelfde herhalingsdwang willen vervallen, zullen moeten leren zich in hun eigen levensgeschiedenis te verplaatsen om daarvan te leren. Als mensen op die manier hun pijn kunnen beleven, krijgen ze emotioneel toegang tot hun vroegere belevenissen. Als verdriet herleefd wordt, Miller noemt dit vermogen tot "rouwen", kan er weer plaats komen voor andere gevoelens. Volwassenen kunnen dan ook gevoelig worden voor de verfijnde vormen van vernedering naar het kind toe.

Voor alle duidelijkheid wil ik de waarden, die Miller voorstaat, citeren: "Eerbied voor de zwakkere, dus ook voor het kind en respect voor het leven en de wetematigheden daarvan, want zonder het leven zou elke creativiteit noodgedwongen verstikt worden."

Volgens Miller zullen kinderen, die begeleid worden in plaats van opgevoed, floreren, een innerlijke vrijheid en levenslust uitstralen. De vrijheid van kinderen zal pas kunnen ontstaan, als de ouders rijk zijn aan moed en talenten en niet slechts op de prestaties van de kinderen zijn aangewezen. Voor het geval dat men mocht denken, dat in een gezin alles in païs en vree geregeld moet worden, is hier de volgende toelichting. Als kinderen vanaf het eerste begin van hun jeugd adequaat, dat wil zeggen: toornig, hebben mogen reageren op bewust of onbewust toegebrachte pijn, krenking en falen van hun ouders, zullen deze kinderen dit vermogen hun verdere leven behouden. Mensen, die hun toorn als onderdeel van zichzelf kunnen begrijpen en integreren, worden niet gewelddadig.

De verzorgingsstaat.

mevr. drs. R. Boon

27 - 02 - 88

vervolg

In het eerste deel van het verslag van de lezing van mevr. drs. R. Boon zijn helaas een aantal storende vergissingen gemaakt, die bij deze worden gerectificeerd:

- Blz. 12 : Herres moet zijn Harris,
- blz. 14 : Keyns moet zijn Keynes,
- blz. 16 : Toels moet zijn Thoenes,
- blz. 17/18 : modaal moet zijn model,
- blz. 18 : Keynsiaanse moet zijn Keynesiaanse,
- blz. 22 : deelraad van Kerken moet zijn Wereldraad van Kerken.
- blz. 22 : toekomstige moet zijn toekomstige.

De formulering, die in 1948 door een britse Dr. Oldham werd geïntroduceerd ter gelegenheid van de oprichting van de wereldraad van kerken, luidt als volgt:

Een verantwoordelijke samenleving, is een samenleving waarin vrijheid is. Een vrijheid van mensen, die zich verantwoordelijk weten voor het recht en de openbare orde. Waarin degenen, die politieke autoriteit of economische macht bezitten, verantwoordelijk zijn aan God en aan het volk, wiens welzijn door die macht wordt beïnvloed.

Datzelfde treft men aan bij Keynes. Van hem is een uitspraak uit 1954 bekend, waarin hij ten opzichte van de aartsbisshop van Canterbury bepleitte, dat de kerk de overheid zou wijzen op haar verantwoordelijkheid.

Er zijn praktisch geen politieke onderwerpen, die geen etische kant hebben, zei Keynes. Wanneer men dat benadrukt, wordt duidelijk dat de kerk het volste recht heeft om tussen beide te komen in de politiek. En de overheid te wijzen op haar verantwoordelijkheid. In het rapport van de oecumenische raad van kerken wordt zeer nadrukkelijk te kennen gegeven, dat de staat medeverantwoordelijkheid moet dragen, leiding moet geven, moet streven naar een gemeenschappelijk welzijn en waar nodig moet ingrijpen in de verschillende sectoren van het maatschappelijk leven. De staat "moeder en dienaar van de sociale gerechtigheid" genoemd.

In de term "verantwoordelijk" zit het woord "antwoord". Het is het vermogen van mensen om antwoord te geven, als iemand een vraag stelt. Dat vindt men ook in het CDA beginselen-programma. Daar in staat dat het CDA streeft naar een samenleving, waarin ruimte wordt geboden voor een veelkleurige verantwoordelijkheids-beleving. Waarin de macht is gespreid en allen, die macht bezitten, over het gebruik daarvan verantwoording afleggen aan degene, die daarvan afhankelijk is. Het is de bedoeling van het CDA, dat ook degenen die de macht bezitten en die uitoefenen, ter verantwoording geropen mogen worden. Moeten worden zelfs, door hun burgers. Dat is eigenlijk anders, dan wanneer er nu gesteld wordt in het CDA-rapport, dat burgers alle verantwoordelijkheid bij de overheid/regering hebben gelegd. En er gezegd wordt: burgers hier heb je je verantwoordelijkheid terug, de overheid moet terugtreden. Burgers moeten wel meer verantwoordelijkheid gaan dragen,

er niet veel van herinneren. Een goed, vanzelfsprekend contact met de eigen gevoelens en verlangens vormt een voorwaarde voor een gevoel van eigenwaarde. Kinderen zonder eigenwaarde vragen zich voortdurend af wat andere mensen van hen vinden. Ze ervaren zichzelf nog niet als zelfstandig persoon. Ten slotte nog een opmerking over de link, die Miller legt tussen verslaving en het onderdrukken van heel intense gevoelens van kinderen. Ze legt uit dat alcohol- en drugsverslaafden vaak kunstmatig proberen verdwenen intensiteit van het beleven weer terug te vinden.

Gegeven het voorafgaande concludeert Miller dat opvoeding maar beter kan worden afgeschaft. Wat moeten ouders doen als opvoeden wordt afgeschaft? Een kind moet zeker niet aan zichzelf worden overgelaten. Ze hebben namelijk de psychische en lichamelijke begeleiding van volwassenen nodig. De begeleiding van kinderen zou moeten bestaan uit:

1. Eerbied voor het kind.
2. Respect voor zijn rechten.
3. Verdraagzaamheid tegenover zijn gevoelens.
4. Bereidheid om uit zijn gedrag te leren:
 - a) omtrent de aard van dit individuele kind,
 - b) omtrent de eigen kindertijd, hetgeen de ouders in staat zal stellen te rouwen,
 - c) omtrent de wetmatigheid van het gevoelsleven, die bij kinderen veel duidelijker waar te nemen is, dan bij volwassenen, omdat het kind veel intensiever en in het beste geval minder geveinsd zijn gevoelens kan beleven.

De bereidheid van de nieuwe generatie ouders om af te zien

aanpakken. Vaak vragen ze zich af of ze te streng dan wel te zacht zijn. Het zijn deze mensen, die terugvallen op vaste opvoedingsregels. In eerste instantie lijkt dat niet zo erg, vooral niet als de ouders tolerant en hun regels humaan zijn. Maar kinderen nemen geen genoegen met regels en gaan op zoek naar de echte gevoelens van de ouders. Kinderen kunnen die uitlokken door te provoceren of te sarren tot dat zo'n ouder weer zijn geduld verliest en uitvalt. Daarover kunnen ouders schuldgevoelens krijgen, die er weer toe leidendat ze veel te tolerant zijn tegen onaangenaam gedrag van kinderen. Alleen indien ouders de kwetsuren, die ze hebben opgelopen in hun opvoeding bewust hebben beleefd, hebben hun kinderen de kans vrij van die gevoelens op te groeien.

Miller neemt de concrete, psychische realiteit van de kinderen tot vertrekpunt van haar beschouwingen. Daardoor ervaart ze de kinderwereld van zeer nabij. Dat is een andere opstelling dan van de meer klassieke pedagogen. Zij kijkt meer naar de vitaliteit in het beginstadium van de ontwikkeling van kinderen en bestudeert vervolgens de wijze waarop de opvoeding de vitaliteit vernietigd. Wat zij herhaaldelijk benadrukt in verschillende bewoordingen en waar zij ruim aandacht aan schenkt, is dat kinderen een kant van de ouders beleven, die voor buitenstaanders verborgen blijft. Kinderen, die onzeker gemaakt zijn omtrent hun waarnemingen, zullen zich later als volwassenen gemakkelijk door dergelijke theoriën opnieuw onzeker laten maken. Wanneer kinderen ongevoelig worden voor hun eigen gevoelens, is het gevolg dat ze hun levenlang geen toegang krijgen tot hun eigen waarheid. Deze mensen zijn er doorgaans van overtuigd dat ze een prima opvoeding hebben gehad, alhoewel ze zich

maar misschien wordt er wel teveel gevraagd.

In christendemocratische publicaties wordt gesteld, dat de burgers schromelijk tekort schieten in hun verantwoordelijkheidsgevoel. Dat ze eigenlijk enerzijds de staat oplichten door geen belasting te betalen en aan de andere kant de staat oplichten door te veel subsidie of te hoge uitkering aan te vragen. Men kan spreken van een ernstige vertrouwenscrisis tussen overheid en burgers.

Nu kom ik terug op de termen welzijnszorg en welzijn. De definitie van "welzijnszorg" is: zorgen voor verdeling van maatschappelijke hulpbronnen volgens een behoefte criterium.

Een definitie van "welzijn" en "zorg" vond ik in een boek uit 1972 van J.A. Weyel "De mensen hebben geen leven". Dat boek gaat over welzijnsnood in een welvaartsmaatschappij.

Weyel gaf een definitie van welzijn, die eigenlijk een vertaling is van het engelse woord welfare.

Individueel welzijn is een toestand, waarin het individu voldoening ervaart in het geheel van de verschillende belangrijke aspecten van zijn leven.

Voor een collectiviteit, gezin of groep is welzijn een toestand waarin de leden van die collectiviteit voldoening ervaren in de totaliteit van de verschillende aspecten, individueel en gezamenlijk, van hun leven.

Dus het geheel hangt samen met het ervaren van voldoening, een behoeftebevrediging.

Hij geeft in dat boek een boeiende uiteenzetting van hoe het in een tijd van welvaart, wanneer er geen tekorten zijn aan eten en andere fundamentele levensbehoeften, toch

mogelijk is dat er psychosociale nood ontstaat. Hij noemt dat welzijnsnood.

Mensen merken dat ze slechte relaties hebben, dat ze ongelukkig zijn, dat ze op hun werk vastlopen. Hij constateerde dat in zijn praktijk als psychiater bij de G.G.D., waar hij tal van deze problemen te horen kreeg. Mensen, die afknappen op hun werk. Mensen, die vastlopen in hun gezinsrelatie en in hun onderlinge verhoudingen.

Het is eigenlijk heel herkenbaar, als je de theorie van Maslow kent.

Wanneer men genoeg te eten en te drinken heeft en een huis, merkt men dat men ook behoefte heeft aan veiligheid. Dat men graag goed wil omgaan met mensen en dat men graag gewaardeerd wordt.

Als dat onvoldoende is, komt die nood boven. Dus eigenlijk is het heel logisch dat in een tijd van welvaart andere noden naar boven komen, die beluisterd worden door mensen die daar een gehoor voor hebben ontwikkeld en die daar op ingaan met een voorziening.

Weyel was toen nog optimistisch. Hij pleitte ervoor mensen mondig te maken, bekwaam te maken om met elkaar om te gaan, hun sociale vaardigheden te leren. Hen materiëel en immateriëel weerbaarder te maken.

Zorgen hebben, heeft voor de persoon in kwestie de betekenis van last dragen. Men gaat gebukt onder zorgen. En worden zorgen te zwaar, dan kan een ander die zorgen verlichten.

Zorg is iets, dat op je drukt.

Weyel zegt dat er een functioneel verband is tussen de zorgen, die mensen hebben en hun arbeid/werk. Hoe moeilijker het werk is, hoe meer zorg.

Omgekeerd kan het inkomen de zorg verlichten. Tekort aan

Het kind krijgt geen gelegenheid om zijn reële gevoelens te hebben.

Een voorbeeld daarvan vond ik in een discussieprogramma bij de Evangelische Omroep. Daar spraken twee vaders over het slaan van hun kinderen. De eerste vader vertelde, dat hij de kinderen wel eens een mep verkocht, als hij vreselijk kwaad was. De tweede vader vertelde, dat hij juist niet zo maar sloeg uit blinde woede, maar goed nadacht voor hij zoiets deed. De eerste vader antwoordde, dat hij dat pas echt eng vond.

Het leed, dat huidige ouders in hun jeugd is aangedaan in naam van het verheven ideaal van de opvoeding, of in naam van de verheven godsdienstige waarden, dit leed is verborgen gehouden, onderdrukt en daar is weinig mee gebeurd. Het komt weer tevoorschijn op het moment, dat ouders zelf kinderen krijgen en daarin zit de meedogenloze tragische wetmatigheid van de onbewuste herhalingsdwang.

Miller geeft daarvan interessante voorbeelden in haar boeken.

Miller haalt Pestalozzi aan, die het verband op een andere manier verwoordde: "Je kunt de duivel uit je eigen tuin verjagen, maar in de tuin van je zoon vind je hem weer terug". Niettemin ziet Miller naast de tragiek ook iets positiefs in die herhalingsdwang. Het herhalen kan immers worden opgevat als alarm slaan, als teken van leven, als teken dat er nog wat aan gedaan kan worden. Wanneer de ouders erg "zwart" zijn opgevoed en als gevolg daarvan niet goed naar hun eigen gevoelend kan luisteren, hun eigen behoeften niet goed aanvoelen en de daaruit voortvloeiende belangen niet goed kunnen verdedigen, brengt dat met zich mee dat ze zich te opzichte van de kinderen onthand voelen. Ze voelen zich onzeker en ze weten niet of ze de opvoeding goed

ker dan het gedrag. Zij benadert het kind in de volwassene heel dicht en zij vat symptomen op als noodkreten. Een tweede reden om nader op Alice Miller in te gaan, was haar denkbeeld dat onverwerkt leed van kinderen terugslaat op de maatschappij als geheel. Zij legt verbanden tussen vroege ervaringen in de kinderjaren en later gedrag.

Alice Miller verlaat de opvoedingsvoorschriften, die afkomstig zijn uit de religieuze of filosofische ethiek. Zij keert zich niet tegen een bepaalde manier van opvoeden, maar tegen de opvoeding als zodanig.

In haar boek "In de beginne was er opvoeding" heet haar eerste hoofdstuk "Opvoeding als vervolging van alles wat leeft." Zij legt uit, hoe zij aan de uitdrukking "zwarte pedagogiek" komt. Zij gaat de opvoedingsmethoden van onze ouders en grootouders na en beschrijft bijvoorbeeld waarom halstarrigheid met kracht moet worden bestreden, waarom nieuwsgierigheid de kop werd ingedrukt, hoe er met manipulatie gewenst gedrag kon worden verkregen en waarom gehoorzaamheid zo'n groot goed was. De effecten van al deze opvoedingsmethoden zijn volgens Alice Miller desastreus.

In deze paragraaf wordt beschreven hoe ouders opvoeden en hoe het komt dat ze opvoeden.

Om met het laatste te beginnen: ouders voeden volgens Miller niet op voor hun genoegen. Ze doen het uit noodweer, uit manipulatie vanuit de eigen onvrijheid en onzekerheid. Slaan zal in vrijwel ieder gezin wel eens voorkomen. Het is vaak de expressie van een woedend mens. Wanneer echter slaan tot ideologie wordt verheven en men gaat geloven dat slaan onschadelijk is of zelfs nuttig kan zijn, dan wordt het wat anders. De ideologie heeft dan tot functie de gevolgen van deze daad te verbergen en onherkenbaar te maken.

inkomen, betekent zorgen.

Zorg hangt ook samen met het belastingformulier. Bij een hoge aanslag worden de zorgen groter. Maar ook omgekeerd: als de voorzieningen in de gemeenschap groter worden, kunnen die bij iemand zijn zorgen verlichten, terwijl de belastingdruk om die voorzieningen in stand te houden toeneemt.

Als het evenwicht verbroken wordt tussen de individuele draagkracht en de draaglast, dan komt zo'n persoon in de zorgen en dan zullen anderen daar moeten inspringen. Dit maakt doorzichtig hoe men eigenlijk naar zorg kan kijken.

Maar als het CDA het heeft over zorg, gaat het over de zorg, die de één voor de ander inzet.

Men onderscheidt zelfzorg, mantelzorg, vrijwilligerszorg en professionele zorg.

Op het ogenblik is er het streven om de professionele zorg zoveel mogelijk terug te dringen en zoveel mogelijk mantelzorg en vrijwilligerszorg in te zetten.

Het blijkt dat nog geen 3% van de zorg aan anderen wordt gedaan door professionele helpers. 97% van de zorg dragen de mensen zelf, geholpen door hun omgeving (mantelzorg).

Maar professionele zorg kost veel geld, dat uit de collectieve pot moet worden betaald. Vandaar de oproep om de zorg nog meer te laten doen door vrijwilligers, familieleden, burens en vrienden.

Er blijken echter haken en ogen te zitten aan het vrijwilligerswerk. Er zijn maar weinig mensen, die voor vreemden vrijwilligerswerk doen.

Wanneer men spreekt over vrijwilligerswerk, is het eigenlijk mantelzorg. Want het wordt in de nabije omgeving ge-

daan door mensen, die men kent.

Er is veel vrijwilligerswerk in ontwikkeling voor werklozen, die dat wel willen doen. Deze noemt men tegenwoordig opstap-vrijwilligers. Onder hen zijn veel huisvrouwen, die proberen via het vrijwilligerswerk in een instelling aan een baantje te komen. Zij wensen niet te gaan zorgen voor mensen die zij niet kennen, als er toch geen perspectief op enige maatschappelijke loopbaan in zit.

Het is dus de vraag of het plan van de overheid zo'n succes zal hebben.

Wat betekent dit alles voor het ouderenbeleid ?

De nota's over het ouderenbeleid spreken consequent over beleidsombuiging. Dat betekent een ombuiging van de overheid, die overal overvloedig voor zorgt, naar een overheid, die terugtreedt en een deel van de zorg voor de ouderen bij de burgers legt. Bij de mensen in de omgeving, familie en vrienden. Eigenlijk bij iedereen die een hart heeft en vrijwillig iets wil doen.

Daar zit wel degelijk een filosofie achter.

Er zijn ook duidelijke doelen gesteld.

Ouderen moeten zich zolang mogelijk kunnen handhaven in een zelfstandige woon- en leefsituatie. Zij moeten niet te gauw afhankelijk worden van anderen door vroegtijdig in een verzorgingshuis te worden opgenomen. Dit is ook de wens van de ouderen.

Hierdoor ontstaat een verschuiving van intramurale zorg naar extramurale zorg.

Er komt een versterking van de wijk- en buurtfunctie; de informele hulp in de eigen woonomgeving moet worden bevorderd.

Alice Miller.

mevr. drs. A. Bouwkamp

29-10-88

Geachte dames en heren,

In de zomer van '88 ben ik uitgenodigd door Prof. De Keyser om vandaag hier voor U te spreken over het onderwerp Alice Miller in relatie tot Alfred Adler.

Dit onderwerp was een onderdeel van mijn doctoraalscriptie in het kader van mijn studie Sociale Pedagogiek aan de Universiteit van Nijmegen, waar ik in '86 ben afgestudeerd. Vroeger gingen boeken over opvoeding vooral over kinderen. Tegenwoordig staat in de literatuur over opvoeding de rol van de ouders steeds meer centraal. De onderwerpen betreffen nu veel meer de wisselwerking tussen ouders en kinderen, hoe ouders met hun kinderen omgaan en waarom.

In deze lezing wil ik de opvatting van Alice Miller, een Zwitserse psycho-analytica, uiteen zetten. Alice Miller is bekend geworden door haar boeken: "Het drama van het begaafde kind" en "In de beginne was er opvoeding".

Ik zal me concentreren op hoe zij de rol van de ouders in de opvoeding ziet, haar visie op de psychische ontwikkeling van de kinderen en de problemen, die kinderen kunnen hebben bij het opgroeien.

Alice Millers ideeën hebben mij aangesproken, omdat zij speurt naar de bronnen van kracht bij mensen als een vruchtbare bodem voor echte menselijke genegenheid. Zij neemt de uitingen van haar cliënten serieus, dingt er niet op af en vervormt ze niet. Het zijn is voor haar belangrij-

INDIVIDUAL PSYCHOLOGY NEWS LETTER

Van de Internationale Vereniging (I.A.I.P.) ontvangen wij het verzoek om nogmaals bij onze leden het bestaan van de News Letter onder de aandacht te brengen.

Dit mededelingenblad bevat informatie, discussie, activiteitenagenda en literatuuraankondigingen uit alle bij de internationale vereniging aangesloten landen.

De News Letter wil daarmee een overzicht geven van de actuele gebeurtenissen in de Individual Psychologie.

U kunt zich schriftelijk abonneren bij:

I.P.N.L., Horst Gröner
Ruffinistrasse 10
D - 8000 München 19/FRG.

onder bijsluiting van D.M. 8,-

De I.P.N.L. verschijnt twee maal per jaar in april en oktober.

Achter dit beleid ligt een theorie met duidelijke verbanden : 1. normatieve verbanden,

2. causale verbanden,

3. finale verbanden.

Normatief: In een samenleving behoren de burgers voor elkaar en vooral voor de zwakken te zorgen. De overheid moet dat stimuleren en voorwaarden scheppen voor een verantwoordelijke samenleving.

Causaal: Doordat de zorg verstatelijkt (formeel gemaakt), zijn de mensen steeds individualistischer en egoïstischer geworden en daardoor is de professionele hulp onbetaalbaar geworden.

De verstatelijking is eigenlijk de oorzaak dat we nu in de problemen zitten, in de kosten.

Finaal: Wanneer de mensen weer voor zichzelf en voor elkaar verantwoordelijkheid gaan dragen (zelfzorg, mantelzorg en vrijwilligerszorg), dan zal de onderlinge solidariteit en zorgzaamheid kunnen groeien en ontstaat er een positief mensbeeld.

Dan kan er een zorgzame samenleving tot stand komen.

Het nare is, dat de overheid die theorie niet heeft getoetst aan de werkelijkheid. En dat is toch wel nodig voor een theorie. Men moet onderzoeken of in de werkelijkheid de feiten kloppen.

Zijn er wel maatschappelijke verbanden ? Kan mantelzorg meer ? Is vrijwilligerswerk wel een oplossing ? Kan men mensen met grote zorgbehoeften langdurig helpen met vrijwilligers ?

Leidt het terugtreden van de overheid wel tot solidariteit ? Wordt de samenleving zorgzamer als het moet ?

Al die onbeantwoorde vragen, waarvoor nog geen onderzoek

is gedaan, leiden op het ogenblik tot een levendige discussie onder welzijnswerkers en in de politieke arena. Intussen gaat de overheid door met haar bezuinigingsbeleid. Het komt er op neer dat er bejaardenoord en verpleeghuizen worden gesloten, dat er bezuinigd wordt op de gezinszorg en andere voorzieningen. Maar er zijn nog geen voorwaarden voor een van de grond komen van vrijwilligerswerk of mantelzorg.

Ik ga tot slot terug naar het begin van mijn verhaal, naar de verzorgingsstaat waarin het element zat van democratie. Dat betekent dat wij gewone burgers mogen meepraten, meedenken, ons zegje mogen zeggen en de overheid mogen aanspreken.

Het kapitalistisch produktiesysteem is er. Het is begrijpelijk dat wanneer men dat handhaaft, evenals het defensie-apparaat en men het financieringstekort wil terugdringen, er minder overblijft voor de collectieve pot. Maar wie maakt deze keuzen? Wat wil Nederland kwijt aan de collectieve pot?

Hoe garant staan burgers voor de welzijnszorg en hoe wil men die handhaven?

Hoe gaan de politieke partijen om met hun beginselenprogramma? Hoe zit dat met de verantwoordelijkheid? Welke verantwoordelijkheid heeft de overheid en waarop kan men die overheid aanspreken? Hoe verantwoordelijk zijn de Nederlandse burgers? Of hoe ontverantwoordelijk?

Wat betekent de huidige situatie voor onze verantwoordelijkheid en ons appèl op ons gemeenschapsgevoel?

Als mondige, verantwoordelijke burgers kunnen wij de overheid ter verantwoording roepen door de politici te bevragen. Er is nog veel voor ons te doen, als wij willen begrijpen

- at least 20 minutes daily. If you have more than one child, you should hold each on a regular basis. You and your partner should also hold each other. Eventually your spouse can hold the children some of the time too. You and your own mother should also initiate holding.
9. As you hold more often, some of the time your child may not fight, but often she or he may fight. This is a healthy, nondamaging way of releasing feelings caused by daily stresses - separation from mother or father, sibling interaction, demands of school, etc. The more you can hold on, the stronger and more secure you will be as a mother. Your child will become both more secure and independent and venturesome.
 10. Through holding, mutuality and trust are fostered on an ongoing basis within families. Holding can replace ways of discipline which separate mother and child and make things worse. Holding can resolve the problems which lead to difficult behavior in the first place.
 11. Holding time provides an outlet for the mother to express her feelings too. She must reveal both her positive and negative feelings to the child. Not only is this sharing of feelings a good example for the child, but also it is beneficial for the mother. If she expresses her feelings during holding, angry outbursts, nagging, and impatience diminish at other times.
 12. The Mothering Center provides a group setting for holding, where support, help and discussion are available.

HOW TO HOLD YOUR CHILD THE FIRST TIME.

1. Wear comfortable clothes (nothing too warm). Take off your shoes. Have your (young) child go to the bathroom before starting.
2. Find a comfortable place to sit - a couchh, pillows on the floor or a cushion or mat will do. You may also want to lie down while you are holding your child.
3. With younger children, place the child on your lap face to face. Put your arms around your child, and his or her arms around you. Make sure your child cannot escape. Trying to get away is a way of testing to be sure that Mother will hold on.
4. Seat your older child next to you on a comfortable sofa or floor cushion and put your arms around each other. Later on, mothers may cradle older children.
5. The first time tou hold your child in this special way - special because Mother will not let go until she decided it is time - the child may express strong angry feelings, both physically and verbally. The child may cry, shout, hit and kick, revealing pentup feelings which seem very surprising, possibly even shocking to the mother. These feelings and behavior are seen in every child who is new to holding.
6. After "the fight" gets started and you keep holding, your child may cry continuously, or wail. You must still hold on, no matter what.
7. The first session may continue for an hour or more. After the child has fought and cried and discovered that Mother will not let go, she or he will relax, and mother and child will enjoy mutual closeness as they hold each other.
8. Holding at home should be done on a regular basis, for

hoe het zit met het gemeenschapsgevoel van overheid en burgers.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

26-11-88

Aanwezig: 12 leden en 3 bestuursleden.

Na een welkomstwoord door de voorzitter, leest hij de briefkaart voor van de heer F. Sachs en meldt nog andere berichten van verhindering.

Het verslag van de secretaris wordt goedgekeurd.

Naar aanleiding van dit verslag merkt mevr. L. Richard op dat het tijdschrift in het verleden naar de Koninklijke Bibliotheek werd gezonden. De voorzitter zal een en ander nagaan en regelen.

In aansluiting op dit agendapunt spreekt de voorzitter zijn waardering uit voor de inzet van de scheidende bestuurleden dhr. R. Glastra en mevr. A. de Vos - Heekelaar. Het bestuur zal hun inzet node missen.

Een woord van dank richt de voorzitter eveneens aan mevr. D. Strobosch - van Duyne. Vele jaren heeft zij op meer dan voortreffelijke wijze het secretariaat behartigd. Het bestuur respecteert de wens van mevr. D. Strobosch om

thans, waar een opvolger gevonden is, wat gas terug te nemen.

Te zijner tijd zal voor haar op gepaste wijze haar terugtrekken worden gevierd.

Het verslag van de penningmeester wordt goedgekeurd.

Op verzoek van de kascontrolecommissie wordt de 2e penningmeester décharge verleent.

In de kascontrolecommissie voor het verenigingsjaar 88/89 worden benoemd dhr. J. v.d. Hee en mevr. A. v.d. Storm.

De begroting wordt vastgesteld.

Op de vraag van de heer J. de Zwart aangaande de cursus, antwoordt de voorzitter dat de financiën hieromtrent niet in de begroting zijn opgenomen, omdat die kostendekkend is opgezet voor het jaar 88/89.

Voor een bestuursfunctie zijn drie leden bereid gevonden zich kandidaat te stellen. Te weten mevr. A. Schoute, dhr. T. de Bruyn en dhr. Th. Joosten.

Het bestuur stelt voor alle drie de kandidaten te benoemen en aldus wordt bij aclamatie besloten.

Met het voorstel van de voorzitter om de zittende bestuursleden te herbenoemen, gaat de vergadering accoord.

Op de jaarvergadering van november 1989 zal het bestuur aan de leden een voorstel doen omtrent een rooster van aftredende bestuursleden en werving van nieuwe.

Verder komt nog ter tafel:

- De mogelijkheid om via een testamentaire beschikking de vereniging te laten delen in de nalatenschap.
- Een lid vraagt of er een lijst is van I.P.therapeuten in

rust weerkeert.

Het contact tussen moeder en zoon groeit in positieve zin en ook het spraakprobleem wordt minder.

Holding is daarmee ook holding on (=doorzetten). Men moet zich door de tegenslagen of het verzet heen "worstelen". Ieder mens wil er bij horen en daar is holding op gericht. We zien dan ook in intieme relaties, dat mensen elkaar "holden".

Men kan een kind dat vervelend is "holden". Om zo vanuit een malaise een oplossing te bewerkstelligen.

De rol van de vader:

Holding kan voor moeders fysiek moeilijk zijn. Vooral het volhouden kan veel energie vragen, waar we weten dat de tijdsduur erg kan variëren voor de oplossingsfase komt. De vader kan de moeder dan holden, terwijl moeder het kind hold.

Degene, die het kind hold is de meest verantwoordelijke ouder. Daarmee kan ook de vader holden of een pleegouder. Het gaat om de betrokkenheid en verantwoordelijkheid in de relatie.

Tot slot:

Omdat tijdens de lezing videobeelden werden getoond, is het voor de aanwezigen eenvoudig zich een en ander voor te stellen.

Een stimulans voor anderen om de lezingen eveneens te gaan bezoeken. Zeker een andere ervaring, dan alleen het verslag lezen.

Toch hieronder, voor degene die niet aanwezig waren, een soort handleiding van Martha G. Welch M.D.

Een therapie-situatie tussen moeder en zoon:

De zoon kent een ernstig stotterprobleem en dit is de indicatie voor de therapie.

Bij aanvang van de sessie verzoekt de therapeut de moeder haar zoon op schoot te nemen.

De zoon gehoorzaamt op de vraag van moeder, maar hoe ! Als een steentje zit hij op haar schoot.

Het valt de therapeut op, dat de zoon iet wat arrogant naar zijn moeder kijkt. Ze vraagt daarom aan de moeder haar zoon te vragen : "Waar dien ik voor ?"

Haar zoon antwoordt: "Om af te wassen en bedden op te maken." (Dit klopt niet met de werkelijkheid, want moeder is een werkende vrouw.)

Dan laat de therapeut moeder vragen: "Wie is de baas ?" "Ik," antwoordt de zoon.

De therapeut vraagt de moeder of ze wel eens boos wordt op haar zoon.

Dat deed ze nooit.

Maar hoe hij nu over zijn moeder praat, is toch wel enigszins beledigend te noemen, meent de therapeut.

Moeder zegt zich dat soms later wel te realiseren en er dan over na te denken.

De therapeut gaat moeder nu ondersteunen om zich ten aanzien van haar zoon duidelijker te profileren en ruimte op te eisen voor zich.

Moeder verandert daarmee haar houding en daarmee verandert ook de thuissituatie.

Zo gebeurde het vroeger dat haar zoon de trap barricadeerde. Moeder mocht er dan niet door. Vader wel.

Voorneen ontweek moeder deze situaties. Nu gaat ze er toch langs. Als haar zoon hierover driftig wordt, pakt ze hem op. Ontstaat er een strubbeling, dan houdt ze vol tot de

Nederland beschikbaar is. Niet bij de vereniging.

- Mevr. H. van Praag heeft gevraagd of er belangstelling is voor bepaalde boeken uit de bibliotheek van onze vroegere voorzitter dhr. G. van Asperen. Mevr. Strobosch zal in deze kontakt opnemen.

Notulist,

mevr. D. Strobosch - van Duyne.

Holdingertherapie.

mevr. drs. L. Fischer

17-09-88

Probleemstelling:

Mevr. drs. Fischer is als psycholoog werkzaam in Utrecht met vooral stotterende kinderen.

In haar praktijk ervaarde zij dat bij een bepaald typ kind de gangbare therapie geen resultaat boekte.

Het handelt hier om weinig weerbare kinderen, die snel huilen en nauwelijks durven praten of iets durven te vragen.

Daarnaast luisteren ze thuis in de vertrouwde omgeving slecht en hebben hevige driftbuien.

Doorgaans adviseert een specialist zo'n kind vanwege het gevoelige karakter maar met rust te laten.

Maar dit advies brengt dan ook weinig verbetering.

Het viel mevr. Fischer in haar praktijk op, dat de moeders van dergelijke kinderen vaak erg (te ?) geduldig waren. Terwijl het kind zich doorgaans afsloot voor de impulsen van buitenaf.

Op school kunnen deze kinderen wat gezeglijker zijn, maar qua leervorderingen is de voortuitgang gering te noemen. Toen mevr. Fischer vernam, dat Martha Welch M.D. zich bezig hield met een bepaalde behandelingsmethode voor autistische kinderen, vroeg zij zich af of deze ook toepasbaar zou zijn in zeer problematische stottersituaties.

Holding:

Martha Welch M.D. noemde haar methode "holding".

Holding: een situatie van intensief, geconcentreerd contact creëren tussen de moeder en haar kind.

Holding kent drie fasen:

- 1) Toenaderingsfase. (Bijv. de uitnodiging op schoot te komen.)
- 2) Verwerpingsfase. (Bij een "nee, ik wil niet".)
- 3) Oplossingsfase. (Het oplossen van dit relatieprobleem.)

Holding, als mogelijke oplossing:

Een therapiesituatie, die eerder wegens te geringe voor-
ring werd stopgezet, probeerde mevr. Fischer weer op gang te brengen middels deze methode.

De moeder moest daartoe haar kind op schoot nemen.

De allereerste sessie sprak het kind tot ieders verbazing vloeiend, toen het op schoot zat. Maar na een paar keer kwam de blokkade terug.

Opvallend vond ook nu mevr. Fischer weer het geduld van de moeder. Ze besprak dit met haar en vroeg of ze er ook wel eens boos om werd.

De moeder raakte over dit soort vragen eerst in verwarring. Iedereen had haar gezegd geduld te hebben met stotterende kinderen en mocht, nee, moest ze nu haar boosheid laten zien ?

Gaanderweg werden deze gevoelens bij de moeder beter bespreekbaar. En omdat gebleken was, dat moeder en zoon deze gevoelens nooit naar elkaar lieten zien of bespraken, werd deze stap nu gemaakt.

In de holdingsituaties kwamen de emoties nu los en het praten van de zoon verbeterde.

Analyse van dit type stotterprobleem:

Mevr. Fischer geeft aan, dat stotteren daarmee een relatieprobleem kan inhouden tussen moeder en kind. Deze problemen vinden hun oorsprong niet alleen in een opvoedingsproblematiek, maar ook in zaken buiten de persoonlijke verhoudingen gelegen. Zoals ziekte, bepaalde gebreken bij het kind e.d.

Er lijkt een probleem te zijn in de hechting.

Prof. Kok geeft aan, dat zowel te veel hechting als ont-
hechting opvoedingsproblemen geeft.

Mevr. Fischer stelt zich vanuit haar ervaringen de vraag of te veel hechting tussen ouders en kinderen wel een probleem is. Zij merkt hierbij wel op, dat een symbiotische relatie voor haar wezenlijk anders is dan hechting aan elkaar.

Zij wijst op de proef met de Marowaapjes. De aapjes met een kunstmoeder van gaas ontwikkelden zich slecht. Zij werden slecht zelfstandig en kende onvoldoende basisveiligheid. De aapjes, die wel door hun moeder werden opgevoed, gingen al snel de wereld om zich heen verkennen.

Door ziekte en ziekenhuisopname kan een storing in de relatie tussen moeder en kind ontstaan.